

Holocaust i kulturen

-lærerens materiale u-trinn

Her følger en gjennomgang av de ulike oppgavene i opplegget, med en del konkrete tips og råd. For mer om mål og begrunnelser, se eget dokument betegnet "bakgrunn, mål og begreper".

"26. november" - tolke tegninger (utdrag 1 og 2)

Hvorfor:

Hensikten med oppgaven er at elevene skal bli bevisste på hvordan skaperen av en tegneserie ved hjelp av tegningene forsøker å formidle både hendelser, stemninger og følelser. Samtidig viser begge klippene til at norske jøder ble arrestert av norske politifolk.

Til elevene:

1. Forsøk ved hjelp av tegningene å fylle ut rutene der teksten er fjernet.
2. Hva tror du skjer videre?
3. Beskriv stemningen i tegningene
4. Skriv kort om hvordan du kom frem til løsningene dine i oppgave 1) og oppgave 2).

Hvordan:

Velg enten det korteste utdraget (egner seg best på 9. trinn) eller det lengste (egner seg best på 10. trinn) Vis tegneserien på lerret uten tekst i rutene mens du forklarer oppgaven. Del så ut oppgaven. Etter at elevene er ferdige kan du spørre noen av elevene om hva de har skrevet, før skifter du til den med tekst og leser den. Snakk om hvordan tegneren har fått frem eller ikke fått frem en stemning i tegneserien som passer til handlingen.

Hvis du velger å la klassen gjøre utdraget med fortellingen om Samuel Steinmann (det korteste), kan du godt vise utdraget fra *Tidsvitner* på nrk.no: <http://www.nrk.no/nett->

Forsiden av tegneserien 26. november, en tegneserie basert på fire overlevelsesberetninger fra Holocaust i Norge.

tv/klipp/358853/, i tidsintervallet 11:43-12:45. Da kan dere også diskutere i klassen hvordan ulike sjangre gir forskjellige inntrykk av fortiden, selv om det er de samme hendelsene som formidles.

“Ruth Maiers dagbok”

Hvorfor:

Hensikten med oppgaven er å øve på å skille ut hva som er faktaopplysninger og drøfte dagbok som sjanger, samtidig som utdraget sier noe vesentlig om Holocaust i Norge.

Til elevene:

Ruth Maier flyktet fra Wien til Norge i 1938. Under tiden i Norge førte hun dagbok. Ruth Maier ble drept 1. desember 1942.

- 1) Strek under det du tror er historiske fakta i utdraget fra Ruth Maiers dagbok under.
- 2) Hva vil du kalle det du ikke har streket under?
- 3) Hvem er mottaker? (hvem er teksten ment for?)
- 4) Hva får du vite i denne teksten som du ikke får vite i en faktatekst (for eksempel i læreboka eller på Wikipedia?)

Hvordan:

Del ut tekstutdraget og la elevene arbeide på egen hånd eller to og to. Gå så gjennom elevenes besvarelser i fellesskap. Det er da en fordel å ha teksten oppe på lerretet.

“Gutten i den stripete pysjamasen”

Hvorfor:

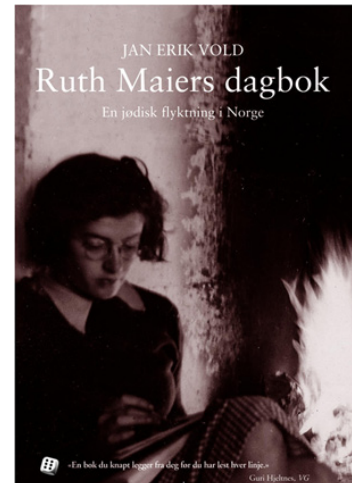
Hensikten med oppgaven er at elevene skal bli bevisste på hvordan filmskaperen her indirekte fremfor direkte forteller om historiens mest industrialiserte folkemord ved hjelp av fiksjon og filmatiske grep.

Til elevene:

Dette er en oppgave som foregår muntlig i fellesskap, så elevene trenger ikke noe utdelt materiale.

Hvordan:

Filmklippet får du tilgang til ved å sende en e-post til undervisning@hlsenteret.no. Du kan også finne det på Youtube: <http://www.youtube.com/watch?v=zhA258N3kFQ>
06:50-07:27

Ruth Maiers dagbok ble tatt vare på av Gunvor Hofmo, redigert av Jan Erik Vold og utgitt i 2007.

Gutten med den stripete pysjamasen er en oppdiktet historie, men filmen sier likevel mye om nazismen, SS og Holocaust.

Vis først klippet uten lyd.

- 1) Be elevene om å beskrive hva som skjer i klippet.
- 2) Be elevene om å tolke hva som skjer i klippet.
- 3) Spør elevene hvilke virkemidler som er brukt for å få frem handlingen.

Vis klippet med lyd og oversett hvis nødvendig.

- 4) Be elevene forklare om igjen hva klippet handler om.
- 5) Spør elevene hva som er fakta (sant; har skjedd i virkeligheten) og hva som er fiksjon (oppdiktet; ikke har skjedd i virkeligheten) i klippet.

“Så”

Hvorfor:

Så er en spenningsroman for barn om Holocaust. Her er det analyse av virkemidler, fortellerstemme og fortellergrep som er sentralt. Det at det er skrevet for barn; en mottakergruppe de har tilhørt, men nå har vokst ut av, gjør at teksten skulle være forholdsvis overkommelig for de fleste å analysere.

Til elevene:

- 1) Les teksten
- 2) Hva handler teksten om?
- 2) Hva tror du har skjedd før vi kommer inn i handlingen?
- 3) Hvem er fortelleren? Beskriv fortelleren.
- 4) Er det noen historiske fakta i fortellingen? (Er det noe her som har skjedd i virkeligheten?)
- 5) Hvem er mottakeren? (Hvem er boka skrevet for?)
Begrunn svaret ditt: hvordan kan du se hvem som er mottaker?
- 6) Kan man lære noe om Holocaust av denne teksten?
Begrunn svaret ditt.

Hvordan:

Del ut tekstutdraget og oppgavene. Elevene arbeider på egehand eller to og to. Gå så gjennom noen av svarene. Det er da en fordel å ha teksten oppe på lerretet. (Fortellingen begynner midt i handlingen. Deretter kommer det en bakgrunnsforklaring.)

“Det angår også deg”

Hvorfor:

Opgaven setter fokus på forskjellen mellom fakta og stemningsskildring, elevene skal bli bevisste på at fakta

Så er oppfølgeren til En gang, en spenningsroman for barn om Holocaust, skrevet av Morris Gleitzman.

er objektivt sant uansett, mens stemningsskildring er noe individuelt og personavhengig.

Til elevene:

Det angår også deg er historien til Herman Sachnowitz som overlevde Holocaust. Utdraget handler om den 26. november 1942, da 532 norske jøder ble deportert fra Oslo med DS "Donau". Handlingen starter i det Herman og de andre mannlige jødene fra østlandet kommer til Oslo fra Berg fangeleir.

- 1) Sett strek under det du tror er historiske fakta i teksten.
- 2) Hvilke ord i teksten er stemningsskapende? Sett ring rundt disse ordene.
- 3) Hva gjør de stemningsskapende ordene med teksten?
- 4) Hvorfor er stemningsskapende ord ikke alltid det samme som fakta?

Hvordan:

Del ut tekstutdraget og oppgavene. Elevene arbeider på egenhånd eller to og to. Gå så gjennom noen av svarene. Det er da en fordel å ha teksten oppe på lerretet.

"26. november" - fakta i tegneserie (utdrag 3)

Hvorfor:

Her er hensikten å se på hvordan også en sjanger som tegneserie blir en kilde til historiekunnskap og forståelse, samtidig som tegneserieskaperen må foreta en mengde kreative valg: Hvilke valg har tegneren foretatt, og hvorfor? Oppgaven vil være krevende for en del elever.

Til elevene:

Utdraget handler om den 26. november 1942, da 532 norske jøder ble deportert fra Oslo med DS "Donau". Handlingen er fra kaia, i det tyske vakter jager de norske jødene inn i skipet. Norske politifolk hadde kommandoen frem til kaia, og på kaia overtok tyske SS-vakter.

- 1) Hva er det som skjer på tegningene?
- 2) Hvilke historiske fakta finnes i dette utdraget av tegneserien? (Hva er det her som helt sikkert har skjedd i virkeligheten?)
- 3) Hva tror du tegneren har lagt til her for å skape interesse og stemning hos leseren?
- 4) Hvilke perspektiver har tegneren valgt? (Hvem sine øyne er det vi ser hendelsene gjennom: en person eller en utenforstående forteller? Er det oversiktsbilder eller

Det angår også deg er en tidsvitneskildring fortalt mer enn 30 år etter at handlingene fant sted. Forteller er overlevende Herman Sachnowitz, mens forfatter er Arnold Jacoby.

Forsiden av tegneserien *26. november*, en tegneserie basert på fire overlevelsesberetninger fra Holocaust i Norge.

nærbilder? Hvem eller hva er i fokus på de forskjellige tegningene? Hvorfor tror du tegneren har gjort det akkurat slik?)

Hvordan:

Utdraget kan det arbeides med i plenum, ved å vise tegneserien på lerret og stille elevene spørsmål med utgangspunkt i oppgavene over. Fordelen her er at en del elever kanskje trenger litt hjelp med å komme inn i oppgaven, fordi den er krevende. Alternativt kan utdraget kopieres og deles ut for individuelt arbeid eller arbeid to og to.